



Butlletí Informatiu *d'història de l'educació*

Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana

Núm. 18, abril-juny 2006, - 2a època

En aquest número hi trobareu:

La República educadora	1
Notícies de la societat	2
Informacions	4
Llibres	10

LA REPÚBLICA EDUCADORA



Encara que hem anunciat diversos actes en commemoració del 75 aniversari de la II República, en el seu vessant de reconeixement dels seus ideals educadors, el Butlletí Informatiu d'Història de l'Educació es vol sumar a aquesta commemoració.

Poques vegades a la nostra història s'ha viscut tan intensament la fe en les capacitats de l'educació com en aquell període. Fou una convicció que va moure la voluntat de molts d'educadors que se sentiren solidaris i compromesos amb una

política que volia transformar la societat mitjançant la instrucció i la difusió cultural.

Els mestres i les mestres —en general els educadors— foren els grans suports d'aquella obra civilitzadora que volia aconseguir la República. Aquelles dones i aquells homes que cregueren amb passió que l'escola era el principal instrument de canvi social, de democratització i de justícia, han esdevingut el referent d'una manera d'actuar que trobam a faltar en uns moments com els actuals, de desencís,

frustració i desconfiança en les possibilitats de l'escola.



Possiblement hem idealitzat moltes coses d'aquella etapa convulsa, crítica i brillant de la nostra història, però ningú no pot qüestionar l'entusiasme amb què es

dedicaren els educadors de la II República a treballar per aconseguir una societat més culta, cohesionada, lliure i solidària. Una prova tràgica i paradoxal del compromís que mantingueren amb la República els ensenyants és la repressió a la qual foren sotmesos per part dels que es varen revoltar contra el règim republicà el 1936 i que acabaren esclafant aquell projecte de modernització iniciat l'any 1931.

Molt car pagaren, aquells homes i aquelles dones, el seu compromís amb l'educació i la cultura; l'exili, la separació del servei, la presó i, fins i tot, la mort foren el preu amb què pagaren la seva confiança en les possibilitats de l'home i de l'educació.



NOTÍCIES DE LA SOCIETAT

SEMINARI D'HISTÒRIA DE L'EDUCACIÓ: L'ESCOLA DURANT LA REPÚBLICA EN PAU I EN GUERRA (1931-1939)

El divendres 16 de juny tingué lloc, a la Torre La Tamarita de la Universitat Ramon Llull de Barcelona, el segon dels tres seminaris d'història de l'educació programats aquest any en commemoració del 75è aniversari de la II República per la Societat. Si el primer d'aquests, a Xàtiva, fou dedicat a la *Memòria i actualitat del pensament educatiu republicà*, el segon s'ocupà de *L'escola durant la República en pau i en guerra (1931-1939)*. El seminari comptà amb les ponències: «República, Educació i Església a Catalunya» de l'historiador Hilari Raguer, «Entre l'entusiasme i l'obstrucció: la realitat de l'escola valenciana durant la II República (1931-1939)» de la professora de la Universitat de València M. Carmen Agulló i «L'escola a Catalunya durant la guerra. L'obra general del CENU» de la historiadora Mariona Ribalta.



L'historiador Hilari Raguer

En la primera d'aquestes, de la mà d'Hilari Raguer, ens aproparem primer als antecedents de la renovació pedagògica a Catalunya i als seus lligams amb l'Església catalana i el catalanisme moderat al llarg del primer terç del nou-cents; per amb posterioritat centrar-nos en la posició que l'Església espanyola en general i la catalana en particular adoptaren en temps de la II República davant el debat del laïcisme escolar, la dissolució de determinades congregacions religioses i de les seves escoles, la defensa de les escoles parroquials que, en determinats indrets de Catalunya, continuaren en marxa tot i la seva prohibició, etc., així com també en la realitat educativa de les escoles parroquials en els anys en guerra a través de les vivències personals del ponent.

D'altra banda, M. Carmen Agulló, en la seva ponència sobre la realitat educativa al País Valencià en temps de la II República en pau i en guerra, realitzà una aproximació als partits polítics, d'àmbit estatal i autòcton, de la València republicana, per a tot seguit centrar-se en les aportacions, sovint individuals i aïllades, dels mestres, dels inspectors i de la societat civil valenciana a favor d'una escola republicana, i en els conflictes i l'oposició que les directrius educatives republicanes tingueren al País Valencià pel que feia, a tall d'exemple, a la consecució de l'escola única, el laïcisme, la coeducació i l'ensenyament en la llengua pròpia.



La professora M. Carmen Agulló



La historiadora Mariona Ribalta

Finalment, Mariona Ribalta ens ressenyà els principals objectius, les intervencions, les aportacions, etc., del Consell de l'Escola Nova Unificada a Catalunya, amb especial incidència a la tasca duta a terme a la ciutat de Barcelona. De la seva banda, Rosa Serra, com a complement de l'exposició realitzada per M. Ribalta, ens sintetitzà la labor del CENU a Granollers, fruit de les seves investigacions doctorals. Cal esmentar que la darrera de les ponències comptà amb la presència excepcional de Pere Carbonell que ens explicà la seva experiència personal al CENU com a integrant de la Conferència Nacional de Treballadors a l'inici de la Guerra.



INFORMACIONS

NOTÍCIES DES DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA



Quatre tesis de doctorat sobre Història de l'Educació han estat llegides i defensades a la Universitat de Barcelona d'ençà del mes d'abril de 2005, totes amb una alta qualificació. Les autores i l'autor són persones conegudes per la seva participació en la nostra societat, com a socis i/o comunicants en diferents edicions de les nostres Jornades. A més, Montserrat Guerrero, Raquel de la Arada i Albert Esteruelas també són socis de la nostra Societat.

Aquestes tesis són les següents:



L'ensenyament a Mataró durant la primera meitat del segle XIX. Gènesi i desenvolupament del sistema educatiu en una ciutat industrial (1808-1868).

Autora: Montserrat Guerrero i Lluch

Departament de Teoria i Història de l'Educació. Facultat de Pedagogia. Universitat de Barcelona

Volums: 2

Pàgines: 1024 i 448

Director: Dr. Conrad Vilanou i Torrano

Data de lectura i defensa: 15 d'abril de 2005

Qualificació: Excel·lent *cum laude*. L'abril de 2006 li ha estat concedit el *Premi extraordinari*

Tesi voluminosa i exuberant, sobre el tema. El primer volum és un estudi positivista de la Història de l'ensenyament a la ciutat de Mataró, amb l'objectiu de «veure les relacions i la vinculació del desenvolupament d'una infraestructura local, dins del context d'implantació de l'estat liberal i l'assentament de les bases del sistema educatiu amb l'evolució i transformació de la ciutat (de Mataró) en el pla tant econòmic, com social, cultural religiós i polític». Això dins el camp social de l'educació. En aquest sentit ha volgut assenyalar i treure de l'anonimat iniciatives educatives de petits centres, conscient que «també són part de la història pedagògica ciutadana, i que sovint s'engloben dins la frase genèrica de "un seguit d'iniciatives particulars de més o menys importància"». El període 1808-1868 és molt precís i adequat per a l'objectiu proposat.

El treball es basa en tres fases: l'heurística, l'explicativa i interpretativa i la semiòtica narrativa. La primera suposa una tasca ingent de recerca de la documentació local en els diferents arxius i llocs on els quals, a bon compte, es podien trobar. Suposa anys de recerca pacient. En la segona fase, que és la fonamental de la investigació, intenta relacionar els fets i explicar-ne les causes i les conseqüències, a més d'observar-les i descriure-les. La tercera presenta els resultats d'una manera precisa, però al mateix temps, clara i amena.

«L'ensenyament a la ciutat de Mataró», destaca que Mataró, com molts altres municipis, va cercar de solucionar el problema de l'ensenyament per als seus conciutadans i conciutadanes, i va trobar solucions que l'honoren, tot i haver de subjectar-se sempre a les lleis del país. No van faltar tensions i vicissituds en les solucions trobades; però l'interès pràctic produí institucions pedagògiques, que foren pioneres la influència de les quals va anar més enllà de l'àmbit ciutadà (la fundació de les religioses concepcionistes, de les filipenses, el col·legi més tard anomenat de Valldemia, l'ensenyament dels cecs...).

Escrita correctament, amb un llenguatge planer, acurat i científic, aquesta tesi presenta unes fonts documentals i una bibliografia ben completes. Aquesta darrera dividida en general, local i referent als centres educatius.

El volum segon mereix una especial menció honorífica: 447 pàgines d'annexos, amb exposició de fonts, transcripció de documents, quadres explicatius. Un treball monumental, digne de la més gran valoració investigadora.



Les dones a Catalunya en la transició de l'Antic al Nou Règim: esferes públiques i privades

Autora: Raquel de la Arada Acebes

Departament de Teoria i Història de l'Educació. Facultat de Pedagogia. Universitat de Barcelona

Pàgines: 504

Director: Dr. Conrad Vilanou i Torrano

Data de lectura i defensa: 3 de març de 2006

Qualificació: Excel·lent

Treball d'investigació històrica des d'una perspectiva de gènere, que es proposa descobrir el procés de transició a la modernitat de les dones a Catalunya, a partir de textos —principalment fonts documentals del segle XIX—, i també de les dades estadístiques dels primers censos demogràfics moderns.

Parteix de la concepció filosòfica il·lustrada de les dones com a subjectes de l'educació segons els discursos pedagògics de Rousseau, Kant i Condorcet. La influència d'aquest debat ideològic il·lustrat es reflecteix en la política educativa, que passa per una evolució constant des de l'inici del règim liberal a Espanya fins al Sexenni democràtic. A partir de la consolidació de l'Estat liberal a Espanya, les reformes legislatives permeten l'accés de les dones al sistema educatiu en l'ensenyament primari, obligatori amb la Llei Moyano de 1857. Paral·lelament a aquesta evolució política es comparen alguns projectes d'escolarització introduïts a Catalunya durant els segles XVIII i XIX sota la iniciativa pública i privada en diferents estrats de la societat. D'altra banda, s'analitza la influència de la teoria de les esferes en el desenvolupament curricular de les noves mestres i el paper que havien de tenir aquestes professionals en el que es considerava el desenvolupament de la maternitat social. En aquest àmbit, s'analitzen les iniciatives que a la ciutat de Barcelona s'encarregaven de la formació de les mestres.

També s'hi analitzen fonts primàries, textos de diferents procedències, que tracten de prescriure el nou paper de les dones en la societat moderna i l'educació que ha de conduir-les a desenvolupar la seva nova funció social. Aquests documents de primera mà, molts escrits per dones, són interpretats a la llum d'estudis posteriors sobre pedagogia, història de l'educació, filosofia, sociologia i història de gènere.

La segona part de la investigació consisteix en l'anàlisi estadística dels censos moderns. A partir del processament de les dades de la població resident a Catalunya, s'han elaborat taules i gràfics que permeten comprovar l'evolució del procés d'alfabetització de la població catalana, l'avanç de l'escolarització primària i l'accés a la professió docent, a l'ensenyament secundari i universitari d'ambdues poblacions, dones i homes, entre 1860 i 1900.

Finalment, s'inclou una petita cronologia i un exhaustiu repertori bibliogràfic per poder accedir a les fonts primàries i secundàries que s'han considerat d'interès per abordar l'objecte d'estudi.



L'educació moral a la Catalunya contemporània (1868-1914). Corrents i influències

Autor: Albert Estaruelas Teixidó

Departament de Teoria i Història de l'Educació. Facultat de Pedagogia. Universitat de Barcelona

Pàgines: 764.

Director: Dr. Conrad Vilanou i Torrano

Data de lectura i defensa: 27 de març de 2006

Qualificació: Excel·lent *cum laude*

El títol del treball és «L'Educació moral a Catalunya. 1868-1914. Corrents i influències»; però l'autor no ens amaga que el seu propòsit és «fer una història dels problemes actuals. En aquest procés, «em sembla —diu— que he fet una història del naixement de la mundialització, del procés pel qual l'ètica, el comportament moral, ha esdevingut economia», i així ens presenta «una proposta interpretadora i teòrica de la pedagogia catalana, i no un seguit de dades suposadament objectives», ja que no creu exagerar si afirma que «en la història de l'educació catalana hi ha molta descripció feta, i poca interpretació».

Les dates en què se situa el treball són 1868 i 1914. L'inici queda molt clar en els canvis que es produïren a partir de l'impuls de la Revolució de 1868 i que afectaren profundament les mentalitats, a més a més de les institucions.

La tesi té tres parts (que es corresponen a les tres hipòtesis que presenta), a més d'un epíleg i les conclusions. L'autor ja ens adverteix que: «Encara cal avisar que aquestes hipòtesis es presenten de manera transversal i no per capítols. La proposta ens ha semblat raonable, però no amaguem que és qüestió de gustos».

El treball presentat és d'una gran erudició. La quantitat de citacions, d'autors i articles de l'època i ben recents, és molt àmplia, gairebé desbordant.

Una primera part fortament sociològica, en la qual és evident que l'autor és un professor bregat en l'ensenyament actual de sociologia de l'educació.

A la segona part se'ns ofereix una construcció original. Un constructe teòric, o sigui un agregat de narracions, interpretacions i influències que, en els anomenats paradigmes (l'higiènic, el liberal, i el del ciutadà), presenta tres visions diferents de la pedagogia catalana.

A la tercera part, «Ètiques i valors de la pedagogia catalana», presenta l'apropament gradual en les proposicions antropològiques dels corrents de pensament del segle XIX a Catalunya. Aquest capítol amb la classificació i estudi de les diferents ètiques basta per justificar el títol i la transcendència del treball; és un dels grans encerts de la tesi.

Abans de les conclusions queda l'epíleg, en què es descriuen «tres llibres, obres representatives de l'educació popular cada una d'una línia ideològica diferent» que, encara que al final, fan entendre millor els propòsits, els objectius i la mentalitat de l'autor de la tesi. Ell mateix pot dir, de tot el seu treball, que: ««som conscients que no hem demostrat prou tot allò que ens havíem proposat, però creiem que hem aportat un marc, i bones raons, per pensar que potser els fets són com els narrem».

La bibliografia també és molt completa.



Dona i educació a la Catalunya contemporània. L'educació de les nenes a la Catalunya contemporània (1868-1939)

Autora: Rosa Maria Prat i Balaguer. Departament de Teoria i Història de

l'Educació. Facultat de Pedagogia. Universitat de Barcelona

Pàgines: 673

Director: Dr. Claudio Lozano i Seijas.

Data de lectura i defensa: 4 de maig de 2006

Qualificació: Excel·lent

El treball presentat és certament una obra enciclopèdica sobre un tema de qualitat com és «L'educació de les nenes a Catalunya, 1868-1939», dins el títol més genèric de «Dones i educació a la Catalunya contemporània», a les conclusions del qual s'afegeixen, en el capítol 14, unes reflexions sobre els canvis del segle XX i els reptes del segle XXI (pàg. 617).

Els 10 primers capítols són com una introducció: marcs teòrics, de gènere, historiogràfic, demogràfic, social, legislatiu i pedagògic; els nou primers són més genèrics, i el capítol deu, sobre l'educació de les nenes, més específic, en el qual no falten documents i troballes de primera mà.

Els capítols 11 i 12 «Iniciatives i institucions impulsores de l'educació de les dones» i «Llibres de text de lectura per a les nenes», formen la part central del treball, i juntament amb el 13 «Dones mestres catalanes» acaben d'arrodonir la temàtica de la tesi «Dona i educació a la Catalunya contemporània».

En el capítol 11 descriu les iniciatives i institucions impulsores de l'educació a l'Estat espanyol i a Catalunya, durant el període estudiat, així com les revistes de dones publicades a Catalunya

en el mateix període. El capítol 12 analitza diferents llibres de text i de lectura, destinats bé a la formació femenina, bé a la formació de les mestres. En el capítol 13, presenta un recull biogràfic de mestres catalanes de final del segle XIX (1868-1900), de principi del segle XX (1900-1931) i del temps de la República i la Guerra Civil (1931-1939).

Després de les conclusions, amb les seves reflexions sobre els canvis del segle XX, «ha volgut destacar els avanços obtinguts en la modernització i en l'educació a favor de les dones» en els darrers temps i les reflexions sobre els reptes del segle XXI «li han servit per fer volar el pensament, per lligar i deslligar el present, el passat i el futur». Només per posar-ne un exemple, «Ens cal, diu, una visió del món i sobretot una nova cultura, la Cultura de la Pau, la qual entre les seves característiques té la de "practicar l'empatia, posar-se en lloc de l'altre, pensar com es pot sentir l'altre". Tractar els altres com ens agradaria que ens tractessin a nosaltres...» (pàg. 645). No hi falta per acabar un bona llista bibliogràfica.

VI Encuentro Ibérico de Historia de la Educación

Educación y Literatura: Perspectivas Históricas. Educación en la Literatura y Literatura en la Educación

Sevilla, 18-21 de setembre de 2006

Com cada any, aquest encontre reuneix representants de totes les universitats espanyoles i portugueses per debatre i intercanviar coneixements i perspectives en torn de la història de l'educació. Enguany organitza aquest encontre la Universitat de Sevilla, i s'hi preveu desenvolupar el programa següent:

Dia 18 de setembre

16 h. Recepció.

18.30 h. Inauguració

19 h. Taula I. Metodologia de la investigació historicoeducativa: la literatura com a font d'investigació.

Presidenta: Consuelo Flecha García. Universitat de Sevilla.

Ponents:

Margarida Louro Felgueiras: *A Literatura como representação de possibilidades*. Universitat de Porto.

Gabriel Janer Manila: *Literatura oral y ecología de lo imaginario*. Universitat de les Illes Balears. Premi Nacional de Literatura infantil i juvenil, 1994.

9.30 h. Sopar

Dia 19 de setembre

9 h. Taula II: La Literatura en l'Educació (I)

President: Joaquim Pintassilgo. Universitat de Lisboa.

Coordinador de la Secció d'Història de l'Educació de SPCE.

Ponents:

Lígia Penim: O olhar dos professores sobre a literatura, *Escola Secundária Lima de Freitas*.

Juan Luis Rubio Mayoral: *La Literatura en dos modelos de enseñanza: la Segunda República y la Dictadura*. Universitat de Sevilla.

11 h. Descans

11.30 h. Taula II: La Literatura en l'Educació (II)

President: Rogério Fernandes. Universitat de Lisboa.

Ponents:

Rui Vieira de Castro: *A literatura na escola: caminhos que se bifurcam*. Universitat de Minho.

Isabel Martínez de Santamaría: *Literatura y Formación general: nuevas finalidades, nuevas propuestas*, Catedràtica de Literatura en Educació Secundària.

13.30 h. Dinar



17 h. Visita a l'Ajuntament i Reales Alcázares

19.30 h. Visita a la ciutat monumental de Carmona. Sopar a Carmona.

Dia 20 de setembre

10 h. Taula III. L'Educació en la Literatura (I).

Presidenta: Isabel Corts Giner. Universitat de Sevilla.

Ponents:

Isabel Vila Maior: *Representações da escola na literatura juvenil portuguesa do século XX*. Institut Politècnic Portalegre.

Miryam Carreño: *La educación de las clases subalternas a través de la literatura para el pueblo*. Universitat Complutense.

12 h. *Sevilla se lee: una experiencia viva*. Lola González Gil. Universitat de Sevilla.

Presentació: Ana María Montero Pedrera, Directora del Departament de Teoria i Història de l'Educació i Pedagogia Social

13.30 h. Dinar

14.30 h. Visita cultural a les localitats onubenses de La Rábida i El Rocío. Sopar a El Rocío.



Dia 21 de setembre

10 h. Taula IV: L'Educació en la Literatura (II).

President: Jorge Ramos do Ó. Universitat de Lisboa.

Ponents:

Carina Infante do Carmo: *Crescer na escola e fora dela: notas autobiográficas de José Gomes Ferreira*. Universitat d'Algarve.

Carlos Lomas García: *Memoria de la escuela en la Literatura*. Catedràtic de Literatura d'Educació Secundària. Oviedo.

12 h. Descans

12.30 h. Clausura

Conferència: *Los valores pedagógicos de los cuentos populares*. A càrrec del Sr. Antonio Rodríguez Almodóvar, Catedràtic d'Educació Secundària. Sevilla. Premi Nacional de Literatura infantil i juvenil, 1984, i Premi Internacional de Literatura juvenil, 1991.

Presentació: María Nieves Gómez García. Universitat de Sevilla. Presidenta de la *Sociedad Española de Historia de la Educación*.

14.30 h. Dinar de clausura

II Jornadas de la Sociedad para el Estudio del Patrimonio Histórico Educativo
La cultura material de la escuela. En el centenario de la JAE, 1907-2007
Berlanga de Duero (Sòria), maig 2007

El CEINCE (Centro Internacional de la Cultura Escolar), dirigit pel professor Agustín Escolano, s'encarrega d'organitzar les segones jornades científiques de la SEPHE (Sociedad española para el estudio del patrimonio histórico-educativo), que tindran lloc durant el mes de maig de 2007 a Berlanga de Duero (Sòria).

Es preveu estructurar el contingut de les jornades en torn de tres seccions:



1. La primera modernització material de l'escola. Etapa regeneracionista
2. La modernització escolar en la segona meitat del segle XX. Del cicle tecno a la escola.net
3. Museologia i museografia de l'educació. Experiències i projectes

Com que la capacitat d'acollida a les instal·lacions on es faran les jornades és limitada, només s'acceptaran les 50 primeres inscripcions, i es prioritzant les dels socis de la SEPHE.

Els interessats a assistir-hi han d'enviar un correu electrònic a la secretària de la SEPHE (<xisca.comas@uib.es>) abans del 15 de juliol.

XIV Coloquio Nacional de Historia de la Educación
Relaciones internacionales en la historia de la educación. La Junta para la Ampliación de Estudios e Investigaciones Científicas (1907-2007)
Gaudalupe (Càceres), 25-28 de juny de 2007

Aprofitant el 75è aniversari de la creació de la JAE, la Universitat d'Extremadura s'encarrega d'organitzar el XIV col·loqui d'història de l'educació de la *Sociedad Española de Historia de la Educación*.



Tal com ja s'informa a la primera circular, el col·loqui s'estructurarà en cinc seccions, dintre de les quals es podran presentar comunicacions. Les seccions són les següents:

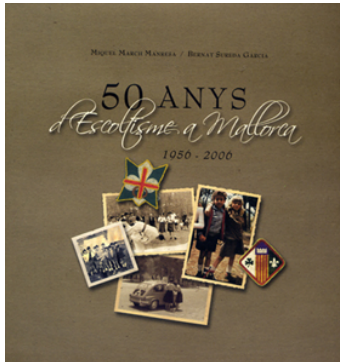
- Secció I. L'obertura a la influència exterior a través de la JAE
- Secció II. Incidències dels programes de la Junta en els àmbits regionals i locals
- Secció III. Espanya, Europa i Amèrica Llatina: relacions i intercanvis pedagògics (1907-2007)
- Secció IV. Recepció a Espanya dels moviments de renovació pedagògica en el segle XX
- Secció V. La Història de l'Educació com a disciplina i camp d'investigació

Les preinscripcions s'han de realitzar abans del 4 de setembre, i el resumen de les comunicacions abans del 30 de setembre de 2006.

Secretaria del col·loqui:
XIV COLOQUIO NACIONAL DE HISTORIA DE LA EDUCACIÓN
Facultad de Educación
Departamento de Ciencias de la Educación
Av. de Elvas, s/n
06071 Badajoz
Fax: 924 27 02 14
<xivcoloquio@unex.es>

Per a més informació:
<<http://www.sc.ehu.es/sfwsedhe/novedades.htm>>

LLIBRES



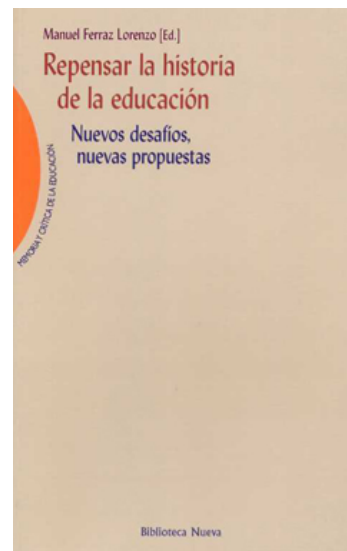
MARCH MANRESA, M.; SUREDA GARCIA, B. *50 ANYS d'Escoltisme a Mallorca, 1956-2006*. Palma: Di7 Edició, 2006, 303 pàg.

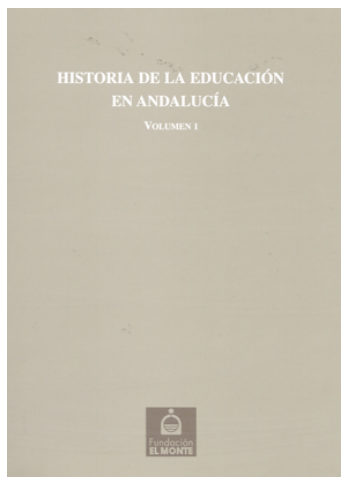
El moviment escolta ha representat una de les associacions juvenils de major incidència en la Mallorca del segle XX. En la postguerra, a partir de la seva recuperació l'any 1956, l'escoltisme representà a l'illa un poderós instrument de socialització i formació per a la joventut. Les activitats escoltes representaren una opció per ocupar el temps lliure dels joves i, a la vegada, donar-los protagonisme afavorint la seva participació i aportant molts elements per a una nova cultura juvenil.

Endemés, s'ha de destacar també la importància de l'escoltisme en una nova concepció de l'actuació pastoral i litúrgica de l'Església, en la recuperació de la pedagogia activa, en el naixement de l'interès per la conservació del medi ambient, la llengua, cultura i identitat pròpia, etc. Aquest llibre és fruit d'un treball d'investigació i recopilació de material gràfic de l'escoltisme confessional mallorquí de la postguerra que, durant els darrers anys, realitzen Miquel March i Bernat Sureda des del Grup d'estudis d'història de l'educació de la Universitat de les Illes Balears. Coincidint amb la commemoració del 50è aniversari de la recuperació de l'escoltisme a Mallorca, els autors ens anticipen una part de la seva tasca de recopilació de documentació gràfica en aquesta obra, que recull aproximadament unes 500 fotografies comentades —agrupades per temàtiques i ordenades cronològicament— i precedides d'un interessant estudi sobre l'escoltisme mallorquí confessional des de la seva recuperació en la postguerra fins a l'actualitat.

FERRAZ LORENZO, M. (ed.). *Repensar la historia de la educación. Nuevos desafíos, nuevas propuestas*. Madrid: Biblioteca Nueva, 2005, 422 pàg.

Llibre que intenta reflexionar i fer reflexionar, a través de l'aportació d'autors diversos, sobre la història de l'educació com a àmbit del coneixement que aborda el passat educatiu i com a disciplina que el fa comprensible. En cada una de les propostes redactades pels especialistes se subratlla la idea que el passat no es pot esborrar per molt que es desitgi; com a molt es pot oblidar i manipular, cosa que demostra igualment el seu enorme potencial com a instrument per enfortir el poder i satisfer objectius perversos. Per evitar el primer dels casos, i perquè no es produeixi el segon, s'ha de partir de marcs teòrics i enfocaments explicatius que ofereixin garantia en les anàlisis, sistematització en els mètodes i credibilitat en les interpretacions. Les aportacions exposades també representen, en aquesta mateixa línia, projectes i models per entendre i configurar millor el devenir de les societats, especialment en tot el que fa als aspectes educatius i culturals.





GÓMEZ GARCÍA, M. N.; CORTS GINER, I. (dir.) *Historia de la Educación en Andalucía*. 2 vol. Sevilla: Fundación El Monte, 2005. 321 pàg. (vol I), 345 pàg. (vol II).

En dos volums, editats a càrrec de María Nieves Gómez García i Isabel Corts Giner, es recullen les actes de les primeres jornades d'història de l'educació a Andalusia, que es feren a Sevilla els dies 20-22 d'octubre de 2004. Es reproduïxen les conferències de Leandro Álvarez Rey («Andalucía en la historia contemporánea. Estado de la cuestión») i María Nieves Gómez García («Tres modelos de pedagogía en el pensamiento educativo andaluz: Séneca, Giner y María Zambrano»), així com les ponències i comunicacions presentades en torn de quatre seccions: «Las instituciones educativas en la historia de Andalucía», «La investigación histórico-educativa en Andalucía», «El pensamiento educativo en la historia de Andalucía», i

«Mujeres y educación en Andalucía».

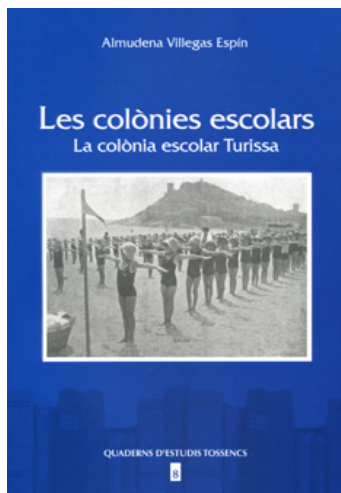
ESCOLANO BENITO, A. (dir.). *Historia ilustrada de la escuela en España. Dos siglos de perspectiva histórica*. Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 2006, 511 pàg.

Un obra que reuneix vint treballs de catorze especialistes que tracten distints aspectes de la construcció de la institució escolar. Una aproximació a com s'ha anat configurant la cultura escolar amb els seus codis escrits i no escrits, els seus espais, les seves relacions entre mestres i deixebles, la seva organització, els mètodes d'ensenyament i els seus horaris i programes. Un text molt ben il·lustrat amb abundants imatges que ens ajuden a comprendre la iconografia de l'escola.



El Catón. Revista de Investigación y Difusión Cultural del Museo del Niño (Museo Pedagógico y de la Infancia de Castilla-La Mancha), núm. 12, Albacete 2006.

El Museo del Niño d'Albacete ens ha fet arribar la seva revista *El Catón*. En aquest número hi trobareu les seccions següents: *Opinión*, *Temas de hoy: la disciplina escolar* (compta amb un article de J. Peralta sobre «la disciplina escolar en el siglo XIX»), *La escuela investiga* (Projecte «Cuentame como pasó», estudi de la història recent d'Espanya a través de fonts orals), *La escuela en la memoria* (amb articles sobre manual escolars, història de mestres, documents per a la història, etc.), *Colegios con historia* (col·legi públic Diego Velázquez; i els antecedents de l'Internat benèfic provincial), *La escuela en el mundo*, *El Museo y los niños*, *El Museo es noticia*, i *El Museo en la red*.



VILLEGAS ESPÍN, A. *Les colònies escolars. La colònia escolar Turissa*. Tossa de Mar: Quaderns d'Estudis Tossencs, Ajuntament de Tossa de Mar, 2006, 187 pàg.

L'Ajuntament de Tossa de Mar acaba de publicar en la seva col·lecció de Quaderns d'Estudis Tossencs el llibre *Les colònies escolars. La colònia escolar Turissa*. La seva autora és la mestra Almudena Villegas Espín i el text que ara presenta és l'ampliació i millora del treball de fi de carrera dels estudis de Pedagogia a la Universitat de Girona.

Les colònies escolars de Tossa de Mar, organitzades per l'Ajuntament de Barcelona, sempre han estat un referent en la història pedagògica. Ara tenim una ocasió excel·lent de poder-les conèixer amb detall. Després d'uns capítols introductoris sobre la situació educativa a Espanya i Catalunya des del començament del segle XX fins al 1939, l'autora dedica un

capítol a tractar de la creació i expansió de les colònies escolars de l'Ajuntament de Barcelona. La part més interessant del llibre, i la més extensa, és la dedicada a parlar de la colònia escolar «Turissa» de Tossa de Mar que comprèn des de l'any 1930 al 1935 inclòs. Un capítol breu, massa breu, però molt interessant és el dedicat a com va viure la població de Tossa aquestes colònies i el record que en té després que ha passat mig segle. Ben segur que una de les notes característiques d'aquesta colònia va ser el lligam i la relació que es va establir entre els infants participants a la colònia i la població que els va acollir durant els anys republicans.

L'apartat d'annexos és interessant perquè ens ofereix material documental de l'època que no és fàcil de trobar. Des de les circulars de l'Ajuntament de Barcelona sobre les colònies escolars fins a dades econòmiques de la colònia «Turissa» passant pels models de fitxes que es feien servir a la colònia per recollir les dades físiques i antropomètriques dels participants, per les cançons, correspondència dels alumnes, portades de les revistes que es publicaven a la colònia, etc. Una bona publicació que permet de recuperar la història d'una experiència ben interessant de la qual molts havien sentit a parlar i de la qual pocs havíem pogut llegir i conèixer amb més profunditat.

Boletín de Historia de la Educación, núm. 40, març 2006, 140 pàg.

Novament editat en paper, ens ha arribat el número 40 del *Boletín de Historia de la Educación*, òrgan oficial de la Sociedad Española de Historia de la Educación (SEDHE).

En aquest butlletí hi trobareu informació sobre: la Sociedad Española de Historia de la Educación (es reproduïxen les actes tant de la *Junta directiva* de la SEDHE com de l'*Assamblea general* corresponents al 2005); informació de departaments, centres, associacions i institucions (Universitat de Sevilla 1998-2005, i Universitat de Valladolid 1998-2005); col·loquis i congressos (XIII Coloquio de Historia de la Educación), i informació bibliogràfica.





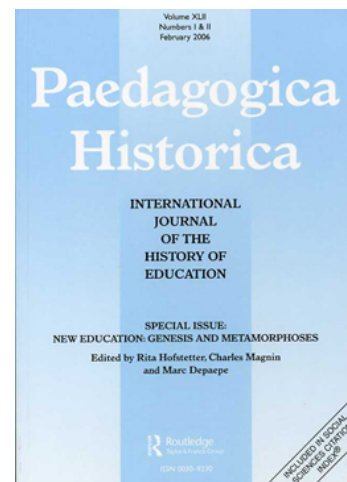
BI-SEPHE. Boletín informativo SEPHE. Sociedad Española para el Estudio del Patrimonio Histórico-Educativo, núm. 1, gener 2006, 110 pàg.

Primer número del *Boletín informativo de la SEPHE*, òrgan oficial de la Sociedad Española para el Estudio del Patrimonio Histórico-Educativo. En aquest número de presentació podeu trobar-hi els apartats següents: presentació, notícies de la SEPHE (inclou la relació de socis), congressos i jornades (I Jornades de la SEPHE, i XI Simposi internacional de Museus escolars i de la infància), exposicions: *El poder es memoria* (Sevilla), *El Quijote en la escuela* (Madrid-UNED, virtual), *El Quijote en la escuela* (Salamanca), *El Quijote en las aulas* (Madrid), *Història-històries de la lectura* (Palma), *Un siglo de pedagogía científica en la UCM* (Madrid), i *Valencià a l'escola, memòria i testimoni* (València); museus i col·leccions d'educació, *Un museo de educación* (MUPEGA); filmoteca, recensions, bibliografia (bibliografia sobre museus d'educació entre 2000 i 2005); i estatuts de la SEPHE.

Paedagogica Historica. International Journal of the History of Education. Vol. XLII, núm. I i II, febrer 2006, 297 pàg.

Número especial de la revista *Paedagogica Historica* que recull algunes de les comunicacions presentades al 26è ISCHE que tingué lloc a Ginebra el juliol de 2004 sobre la temàtica «Nova educació: gènesi i metamorfosi».

Les aportacions de professors d'universitats espanyoles escollides per publicar en aquest número han estat: «The Reinvention of the New Education movement in the Franco Dictatorship (Spain, 1936-1976)» (María del Mar del Pozo, J. F. A. Braster), «The Reception of New Education in Spain by Means of Manuals on the History of Education for Teacher Training Colleges (1898-1976)» (Julio Ruiz Berrio, Teresa Rabazas, Sara Ramos).

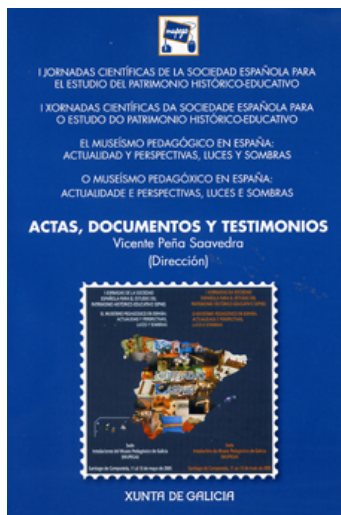


Educació i Cultura. Revista Mallorquina de Pedagogia. Núm. 18, 2005, 283 pàg.

El número 18 de la revista *Educació i Cultura*, que dirigeix Antoni J. Colom des del Departament de Pedagogia i Didàctiques Específiques de la Universitat de les Illes Balears, conté alguns articles sobre història de l'educació: «Història de l'Educació a Menorca. Anàlisi bibliogràfica» (Antoni J. Colom), «Els orígens de l'ensenyament secundari públic a Menorca: de l'Escola de Nàutica a l'Institut Lliure de Segon Ensenyament (1855-1869)» (Xavier Motilla), «164 anys d'escola a Sant Climent (illa de Menorca)» (Pere Alzina), «La herencia institucionista y la enseñanza activa en Mallorca» (Rafael Garcerán), «José María Eyaralar: la influència francesa en la renovació de la didàctica de les matemàtiques» (Francesca Comas), «Transició democràtica a les illes Balears. Una perspectiva educativa des de la revista Lluç: 1979-1983» (Juanjo Burgués).

SÁNCHEZ ARBÓS, María. *Mi diario* [pròlegs de Victor M. Juan Borroy i Elvira Ontañón. Introducció de Victor M. Juan Borroy i Antonio Viñao Frago], segona edició ampliada, Gobierno de Aragón; Caja Inmaculada, 2006, 283 pàg.

Segona reedició, ara completa, de l'obra que la mestra, Maria Sánchez Arbós (1889-1976) va publicar a Mèxic el 1961 que inclou el seu diari professional escrit entre 1938 i 1845 i un conjunt de vint-i-quatre articles publicats per Sánchez Arbós entre 1932 i 1936 en el Boletín de la Institución Libre de Enseñanza. Un obra que és tot un testimoni sobre l'època i sobre la realitat quotidiana de l'escola d'aquells anys.



Peña Saavedra, V. (dir.). *I Jornadas Científicas de la Sociedad Española para el Estudio del Patrimonio Histórico-Educativo*. Santiago de Compostela: MUPEGA, Xunta de Galicia, 2006.

Actes de les primeres jornades científiques de la *Sociedad Española para el Estudio del Patrimonio Histórico-Educativo* (SEPHE), fetes a la seu del MUPEGA a Santiago de Compostela els dies 11-13 de maig de 2005, sobre la temàtica «*El museísmo pedagógico en España: actualidad y perspectivas, luces y sombras*». Aquestes actes —en castellà i gallec— es presenten en un CD que conté la crònica i les conclusions a les quals s'arribà durant les jornades, un arxiu d'àudio, galeria fotogràfica, revista de premsa, i llistat d'inscrits a les jornades, un DVD que ens ofereix un reportatge audiovisual, i una edició en paper imprès que recull la crònica de les jornades, elaborada per Vicente Peña Saavedra, coordinador científic del MUPEGA.

Publicaciones del Museo del Niño: Cuadernos del Museo Pedagógico y de la Infancia de Castilla-La Mancha

El *Museo del Niño y Centro de Documentación Histórica de la Escuela* es creà l'any 1989 amb l'objectiu fonamental de rescatar, custodiar i exposar aquells testimonis que tenen a veure amb la història de la infància i de l'educació en general i de la província d'Albacete en particular. El Museu, que sorgí per iniciativa de Juan Peralta Juárez, mestre d'educació primària, rep el suport de diversos membres de la comunitat educativa i és gestionat per una Associació Cultural, amb la col·laboració de diversos organismes públics i privats (*Junta de Comunidades de Castilla-La Mancha*, Diputació Provincial d'Albacete, *Centro de Profesores y Recursos d'Albacete*, *Caja de Castilla-La Mancha*, etc.). El Museu, que edita periòdicament un butlletí informatiu, *El Catón*, s'estructura al voltant de dos grans eixos: el *Museo* i el *Centro de Documentación*. El primer du a terme exposicions temporals sobre temes seleccionats i programats prèviament, a banda de les exposicions permanents de diversa tipologia sobre l'educació, el joc, el món del còmic, i els problemes relacionats amb la infància en general. D'altra banda, el *Centro de Documentación* consta de: Arxiu, Biblioteca, Fototeca, Diateca i Filmoteca de documents de diversa índole de la història de l'educació de la província d'Albacete i dels problemes de la infància en general. El *Centro de Documentación* du a terme tasques de catalogació informatitzada, creant bases de dades del fons documental, realitzant

estudis d'investigació i difusió sobre temes concrets de l'educació i del món infantil. Conseqüentment al llarg d'aquest darrer any s'han editat fins a quinze quaderns fruit de les investigacions portades a terme des del *Museo y Centro de Documentación* que resten agrupats segons les temàtiques del joc i la joguina (dos treballs), història de l'educació (deu treballs), història de la infància i la família (dos treballs), el cinema, el còmic i el teatre infantil (un treball). La relació completa dels *Cuadernos del Museo Pedagógico y de la Infancia de Castilla-La Mancha*, coordinats per Juan Peralta, per ordre d'aparició és la següent:



PERALTA JUÁREZ, Juan. *Antón Pirulero, cada cual que aprenda su juego (Un estudio de los juegos populares infantiles a través del tiempo)*. Albacete: Centro de Profesores de Castilla-La Mancha, 2006 [Publicaciones del Museo del Niño (Museo Pedagógico y de la Infancia de Castilla-La Mancha); Serie Cuadernos del Museo núm. 1; Tema: El juego y el juguete], 32 pàg.

PERALTA JUÁREZ, Juan. *Aulas y pupitres. El edificio y el menaje escolar a través del tiempo*. Albacete: Centro de Profesores de Castilla-La Mancha, 2006 [Publicaciones del Museo del Niño (Museo Pedagógico y de la Infancia de Castilla-La Mancha); Serie Cuadernos del Museo núm. 2; Tema: Historia de la Educación], 80 pàg.

MORATALLA ISASI, Silvia. *¿Muñeca o muñeco? Historia y género*. Albacete: Centro de Profesores de Castilla-La Mancha, 2006 [Publicaciones del Museo del Niño (Museo Pedagógico y de la Infancia de Castilla-La Mancha); Serie Cuadernos del Museo núm. 3; Tema: El juego y el juguete], 50 pàg.

PERALTA JUÁREZ, Juan. *Salvador Artiga. El pensamiento de un maestro de principios del siglo XX*. Albacete: Centro de Profesores de Castilla-La Mancha, 2006 [Publicaciones del Museo del Niño (Museo Pedagógico y de la Infancia de Castilla-La Mancha); Serie Cuadernos del Museo núm. 4; Tema: Historia de la Educación], 36 pàg.

HERNÁNDEZ LÓPEZ, Carmen. *La familia y la educación de los hijos en el siglo XVI*. Albacete: Centro de Profesores de Castilla-La Mancha, 2006 [Publicaciones del Museo del Niño (Museo

Pedagógico y de la Infancia de Castilla-La Mancha); Serie Cuadernos del Museo núm. 5; Tema: Historia de la infancia y la familia], 55 pàg.

PERALTA JUÁREZ, Juan. *La formación permanente del profesorado: una perspectiva histórica*. Albacete: Centro de Profesores de Castilla-La Mancha, 2006 [Publicaciones del Museo del Niño (Museo Pedagógico y de la Infancia de Castilla-La Mancha); Serie Cuadernos del Museo núm. 6; Tema: Historia de la Educación], 96 pàg.

PERALTA JUÁREZ, Juan; HERNÁNDEZ LÓPEZ, Carmen. *Infancia y familia en Castilla-La Mancha, 1880-2000*. Albacete: Centro de Profesores de Castilla-La Mancha, 2006 [Publicaciones del Museo del Niño (Museo Pedagógico y de la Infancia de Castilla-La Mancha); Serie Cuadernos del Museo núm. 7; Tema: Historia de la infancia y la familia], 39 pàg.

SÁNCHEZ RAMÓN, Juan Miguel. *Lecciones de Cosas*. Albacete: Centro de Profesores de Castilla-La Mancha, 2006 [Publicaciones del Museo del Niño (Museo Pedagógico y de la Infancia de Castilla-La Mancha); Serie Cuadernos del Museo núm. 8; Tema: Historia de la Educación], 26 pàg.

HERNÁNDEZ BAYÓN, Ana. *La niña bien educada (Una aproximación a la educación de las niñas en los manuales escolares, 1900-1975)*. Albacete: Centro de Profesores de Castilla-La Mancha, 2006 [Publicaciones del Museo del Niño (Museo Pedagógico y de la Infancia de Castilla-La Mancha); Serie Cuadernos del Museo núm. 9; Tema: Historia de la Educación], 45 pàg.

PERALTA JUÁREZ, Juan. *Héroes de papel. Aproximación a la historia del tebeo en España, 1900-1970*. Albacete: Centro de Profesores de Castilla-La Mancha, 2006 [Publicaciones del Museo del Niño (Museo Pedagógico y de la Infancia de Castilla-La Mancha); Serie Cuadernos del Museo núm. 10; Tema: El cine, el cómic y el teatro infantil], 40 pàg.

PERALTA JUÁREZ, Juan. *Nicolás Salmerón – General Primo de Rivera: Historia de un colegio, 1934-2004*. Albacete: Centro de Profesores de Castilla-La Mancha, 2006 [Publicaciones del Museo del Niño (Museo Pedagógico y de la Infancia de Castilla-La Mancha); Serie Cuadernos del Museo núm. 11; Tema: Historia de la Educación], 38 pàg.

PERALTA JUÁREZ, Juan (selecció de textos i coordinació). *Maestros. Testimonios de maestros del siglo XX*. Albacete: Centro de Profesores de Castilla-La Mancha, 2006 [Publicaciones del Museo del Niño (Museo Pedagógico y de la Infancia de Castilla-La Mancha); Serie Cuadernos del Museo núm. 12; Tema: Historia de la Educación], 59 pàg.

PERALTA JUÁREZ, Juan. *Visitas de Inspección. Viaje a las escuelas de Albacete en los siglos XIX y XX*. Albacete: Centro de Profesores de Castilla-La Mancha, 2006 [Publicaciones del Museo del Niño (Museo Pedagógico y de la Infancia de Castilla-La Mancha); Serie Cuadernos del Museo núm. 13; Tema: Historia de la Educación], 71 pàg.

ALUMNOS DE 4º DE EDUCACIÓN SECUNDARIA. INSTITUTO "RAMÓN Y CAJAL". ALBACETE. *La escuela de nuestros maestros*. Albacete: Centro de Profesores de Castilla-La Mancha, 2006 [Publicaciones del Museo del Niño (Museo Pedagógico y de la Infancia de Castilla-La Mancha); Serie Cuadernos del Museo núm. 14; Tema: Historia de la Educación], 34 pàg.

PERALTA JUÁREZ, Juan. *La letra, con sangre entra. Violencia y disciplina en las escuelas: una perspectiva histórica*. Albacete: Centro de Profesores de Castilla-La Mancha, 2006 [Publicaciones del Museo del Niño (Museo Pedagógico y de la Infancia de Castilla-La Mancha); Serie Cuadernos del Museo núm. 15; Tema: Historia de la Educación], 59 pàg.

Des del Butlletí d'Història de l'Educació volem felicitar el *Museo del Niño y Centro de Documentación Histórica de la Escuela* per la ingent tasca d'investigació i divulgació duta a terme, de la qual és una mostra excepcional els quaderns abans esmentats, i en especial el

coordinador de la col·lecció, Juan Peralta Juárez, pel seu bon quefer al capdavant d'aquesta, tot encoratjant-lo a continuar en la important tasca de divulgació i edició iniciada des del Museo del Niño.

Si estau interessats a conèixer millor el Museo del Niño i la seva tasca podeu accedir a l'adreça d'internet: <http://www.museodelnino.es/default.htm>

Aquells que estigueu interessats a donar a conèixer publicacions i/o informacions diverses a través del proper butlletí, ens les podeu fer arribar enviant la informació a les adreces següents: <bernat.sureda@uib.es>, <xisca.comas@uib.es> o <xavier.motilla@uib.es>, o als corresponents de Catalunya, <ramon.tarros@eresmas.net>, o de la Comunitat Valenciana, <m.carmen.agullo@uv.es>, abans de dia 15 de setembre de 2006.

Direcció: Bernat Sureda, Francesca Comas
Secretari: Xavier Motilla Salas
Corresponents: Ramon Tarrós (Catalunya) i Carme Agulló (Comunitat Valenciana)
Correcció lingüística: Rosa de Ozollo
Maquetació: Catalina Ordinas

DL PM-2519-2002



Edita: Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana, Àrea de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de les Illes Balears.
Amb el suport de l'Institut d'Estudis Catalans.



Institut
d'Estudis
Catalans

